

UMUMTA'LIM MAKTABLARIDA INGLIZ TILINI O'QITISHDA KREATIV O'YINLARNING O'RNI.

Z.D.Abralova -TDPU, katta o'qituvchi
N.Sh. Sayuvdinova - TDPU, talaba
M. X. Sadriddinova-TDPU,talaba

Annotatsiya. Ushbu maqola umumta'lim maktablarida ingliz tilini o'qitishda kreativ o'yinlarning ahamiyatini o'rganadi. O'yinlar o'quvchilarning qiziqishini oshirish, ularning til o'rganish motivatsiyasini kuchaytirish va til ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Maqolada o'yinlarning o'quv jarayoniga qanday qo'shilishi va ularning interaktiv va ijodiy jihatlarining o'quvchilarga qanday ta'sir ko'rsatishi haqida misollar keltirilgan.

Kalit so'zlar: kreativ o'yinlar, ingliz tili, didaktik metodlar, til o'rgatish, umumta'lim maktablari, interaktiv ta'lim, o'quv motivatsiyasi.

Аннотация. Данная статья изучает роль креативных игр в преподавании английского языка в общеобразовательных школах. Игры служат эффективным средством для повышения интереса учащихся, мотивации к изучению языка и развития языковых навыков. В статье приведены примеры того, как игры могут быть интегрированы в учебный процесс, и как их интерактивные и творческие аспекты влияют на учеников.

Ключевые слова: творческие игры, английский язык, дидактические методы, обучение языку, общеобразовательная школа, интерактивное обучение, учебная мотивация.

Annotation. This article explores the role of creative games in teaching English in general education schools. Games are an effective tool for increasing students' interest, boosting their motivation for language learning, and developing language skills. The article provides examples of how games can be integrated into the learning process and how their interactive and creative aspects positively impact students.

Key words: creative games, English language, didactic methods, language teaching, comprehensive schools, interactive education, educational motivation.

Hozirgi kunda ta'lim jarayoni yanada rivojlanib, yangi metod va usullar qo'llanilmoqda. Umumta'lim maktablarida ingliz tilini o'qitish jarayonida o'yinlarning o'ri muhim ahamiyatga ega. O'yinlar nafaqat o'quvchilarning diqqatini jalb etadi, balki ularning bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashda, ijtimoiy o'zaro aloqalarni rivojlantirishda ham xizmat qiladi. O'yin orqali o'quvchilar o'rganish jarayoniga faol ravishda jalb etiladi. Ular nazariy materialni osonroq qabul qilib, uning amaliy tomonlarini ham o'rganadilar. O'yinlar yordamida o'quvchilar yangi til

ko'nikmalarini qulay va qiziqarli shaklda rivojlantiradilar. Bu esa ularning o'z-o'ziga ishonchini oshiradi va tilni o'rganishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. O'yinlarning asosiy afzalliklaridan biri shundaki, ular o'quvchilar o'rtasida do'stona raqobat va hamkorlikni rivojlantiradi. O'yinlar doirasida o'quvchilar o'zaro muloqotda bo'lib, ingliz tilida so'zlashishni amaliy ravishda mashq qiladilar. Bu jarayon esa, o'z navbatida, til o'rganish jarayonining samaradorligini oshiradi. Umumta'lim maktablarida ingliz tilini o'qitishda o'yinlarning o'rnini keltirib o'tish muhimdir. Har bir o'yin, qoidalar va mexanizmlari bilan birga, o'quvchilarning o'zlarini ifodalash va til ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, o'yinlar yordamida o'quvchilar o'zlarining ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Umuman olganda, umumta'lim maktablarida ingliz tilini o'qitishda o'yinlarning o'rnini juda muhimdir. Ular o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, til ko'nikmalarini rivojlantiradi va ijtimoiy aloqalarni mustahkamlaydi. Rolli o'yinlarni ijro etayotgan vaqtda ingliz tilidan foydalanish va qo'llash, inglizcha muhitni yaratishga turtki bo'ladi. Kattalarning e'tibori, madadi bolani yanada yaxshi rivojlanishga, o'zida ishonchni hosil qilishga va har tomonlama mukkamal bo'lishga zamin yaratadi. Pedagoglardan mahorat, kuchli bilim, salohiyat va sabr talab etiladi. Ular ingliz tilini mukkamal egallagan bo'lishlariga qaramay, psixologik jihatdan yondasha oladigan va bolalar bilan til topisha oladigan bo'lishlari muhim ahamiyat kasb etadi. Didaktik o'yinlar orqali bolalarni qiziqitira olish, o'yinni to'g'ri tashkillashtira olish va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantira olish, pedagogning vazifasi hisoblanadi. Bu borada, A.M.Leontyev "har bir sog'lom bola xorijiy tilni o'rganishi shart hamda bemalol muloqotga kirisha olishi zarur, ammo shunday hodisa amalga oshadimi, yo'qmi – bu ko'p jihatdan pedagog mahorati va o'qitishning metodik qo'llanmasiga bog'liq" deb ta'kidlaydi. [1]

Ingliz tilini o'yin orqali o'rgatish haqida ko'p mulohazalar mavjud bo'lib, bunda o'yin faqat vaqtni o'tkazish uchun va uni dars xonasidan tashqarida o'ynalgani ma'qul deb hisoblanadi. Ammo bolalarga ingliz tilini o'rgatish vaqtida didaktik o'yinlardan foydalanish samarali natija berib, ingliz tilida so'zlashish xususiyatlarini rivojlantirishga sabab bo'ladi. Ingliz olimi Ch.Bramfitning ta'kidlashicha, bolalar o'yin orqali xorijiy tilni o'rgana olishadi, ular shu til bilan do'stlashib olishadi. "O'yin shunday kuchga egaki, u nafaqat bolalarning kayfiyatini ko'tara oladi, balki ularga xorijiy tilni o'rganishlarida ruhiy kuch bag'ishlay oladi. [2]

Didaktik o'yinlardan foydalanishda quyidagi metodik talablarni e'tiborga olish talab qilinadi:

1. O'yinlardan dars va darsdan tashqari mashg'ulotlar jarayonida foydalanish mumkin. Buning uchun bolalarni qiziqitiridigan va ularning yosh xususiyatlariga mos keladigan o'yinlarni tanlab olish zarur.
2. Darslar jarayonida o'yinlarga 15-20 daqiqa vaqt ajratish mumkin.

3. Har bir o'yinni o'tkazishda avval unga puxta tayyorgarlik ko'rilishi hamda dars mazmuni bilan uzviy bog'langan bo'lishi lozim.

Ingliz tilini o'rgatish va o'rganish uzoq va mukammal jarayon. U kishidan muntazam mehnatni va o'z ustida ishlashni talab qiladi. Og'zaki nutq malakalarini o'stirish uchun ingliz tilini o'qitish jarayonida har xil interfaol o'yinlarni qo'llash, darsni zerikarli emas, aksincha, qiziqarli va sevimli mashg'ulotga aylantirishi aniq. Interfaol o'yinlar orqali ingliz tilini o'rganuvchi bolalar o'zlarini ancha erkin tutadilar, hatto uyatchan bolalarni ham ushbu o'yinlarda qatnashishga undaydi. Interfaol o'yinlarni, ayniqsa, grammatika va so'z boyligini orttirish jarayonida qo'llash samarali natija beradi. Ammo bu o'yinlarni qo'llashdan oldin pedagog bolalarga o'yindan ko'zlangan maqsadni, o'yin qoidalarini aniq tushuntirishi va o'tilayotgan mavzu bilan chambarchas bog'lashi kerak. Interfaol o'yinlar bolalarning tasavvuri, zehni, xotirasi va narsa-buyumlarga bo'lgan e'tiborini oshiradi. Bolalarga til o'rgatishda turli o'yin turlaridan foydalanish ijobiy samara beradi. Masalan, yakka-individual, juftli, guruhli, ommaviy o'yinlar yoki rolli, tashkiliy kommunikativ, ijodkorlikka yo'naltiruvchi, intellektual musobaqaga asoslangan, didaktik, komputerli o'yinlar shular jumlasiga kiradi. Ko'pgina tajribali darsliklar va metodik qo'llanmalar mualliflari o'yinlar nafaqat vaqtni to'ldiradigan mashg'ulotlar, balki katta tarbiyaviy ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydilar. WR Lining fikricha, ko'pgina til o'yinlari o'quvchilarni to'g'ri shakllarni o'rganish haqida o'ylash o'rniga tildan foydalanishga majbur qiladi [3]. Shuningdek, u o'yinlarga chet tilini o'qitish dasturining periferik emas, markaziy qismi sifatida qarash kerakligini aytadi. Shunga o'xshash fikrni Richard-Amato ham bildiradi, u o'yinlarni qiziqarli deb hisoblaydi, lekin ularning pedagogik ahamiyatini, xususan, chet tilini o'qitishda e'tibordan chetda qolishdan ogohlantiradi. O'yinlardan foydalanishning ko'plab afzalliklari bor. Ular juda rag'batlantiruvchi va qiziqarli bo'lib, uyatchan talabalarga o'z fikrlari va his-tuyg'ularini ifodalash uchun ko'proq imkoniyat berishlari mumkin.

Umumta'lim maktablarida ingliz tilini o'qitishda kreativ o'yinlar o'quvchilarning qiziqishini oshirishda va til ko'nikmalarini samarali rivojlantirishda katta yordam beradi. Quyida ba'zi misollar va ular orqali rivojlanadigan ko'nikmalar keltirilgan:

“Simon Says” o'yini.

Tushuntirish: Ushbu o'yinda o'qituvchi “Simon says...” deyishi kerak va o'quvchilar faqat “Simon says” qo'llanilgan amallarnigina bajaradilar. Masalan, “Simon says touch your nose” deganda o'quvchilar burunlariga teginadilar. Agar “Simon says” deyishdan avval amal berilsa, o'quvchilar buni bajarmasligi kerak.

Rivojlantiradigan ko'nikmalar: Eshitish (Listening), diqqatni jamlash (Concentration), va instruktsiyalarni tushunish (Understanding instructions).

“Charades” o'yini.

Tushuntirish: O'quvchi biror bir so'z yoki iborani imo-ishoralar orqali tasvirlaydi va boshqa o'quvchilar bu so'zni topishga harakat qiladilar. Masalan, "running" (yugurish) so'zini o'quvchi harakat qilib tushuntiradi.

Rivojlantiradigan ko'nikmalar: Lug'at boyligini oshirish (Vocabulary), tafakkur (Critical thinking), va kommunikativ ko'nikmalar (Speaking).

“Word Bingo” o'yini.

Tushuntirish: Har bir o'quvchiga ichida inglizcha so'zlar yozilgan bingo kartasi beriladi. O'qituvchi bu so'zlarni aytadi yoki ular bilan gaplar tuzadi. O'quvchilar esa ushbu so'zlarni kartalaridan belgilaydilar. Kimda birinchi bo'lib belgilangan qator chiqsa, u g'olib bo'ladi.

Rivojlantiradigan ko'nikmalar: Eshitish (Listening), so'z boyligini oshirish (Vocabulary), va ko'rish orqali o'rganish (Visual learning).

“20 Questions” o'yini.

Tushuntirish: Bir o'quvchi biror narsani o'ylaydi, qolgan o'quvchilar esa maksimal 20 ta "yes" yoki "no" javobi bilan beriladigan savollar orqali bu narsa nima ekanligini topishga harakat qiladilar. Masalan, "Is it an animal?" yoki "Can it be eaten?"

Rivojlantiradigan ko'nikmalar: Savol berish ko'nikmasi (Question formation), mantiqiy fikrlash (Logical thinking), va suhbat davom ettirish (Conversation skills).

“Pictionary” o'yini.

Tushuntirish: Bir o'quvchi doskada biror bir so'zni rasm orqali tasvirlaydi, boshqa o'quvchilar esa bu rasm nimani anglatishini topishga harakat qiladilar. Masalan, "cat" so'zi tasvirlanishi mumkin.

Rivojlantiradigan ko'nikmalar: Tasviriy fikrlash (Imaginative thinking), so'z boyligini oshirish (Vocabulary) va vizual tushunish (Visual comprehension).

“Two Truths and a Lie” o'yini

Tushuntirish: Har bir o'quvchi o'zi haqida ikki haqiqat va bitta yolg'onni aytadi. Qolgan o'quvchilar qaysi ma'lumot yolg'on ekanligini topishga harakat qiladilar.

Rivojlantiradigan ko'nikmalar: Gapirish (Speaking), eshitish (Listening) va kommunikativ ko'nikmalar (Communication skills).

Bu o'yinlar bolalar bilan til o'rganish jarayonini interaktiv va qiziqarli qilishga yordam beradi. Har biri alohida ko'nikmalarni rivojlantirish uchun mo'ljallangan bo'lib, bu ko'nikmalar ingliz tilini o'rganishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nazarova, M. Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarining psixik taraqqiyotida integratsiyaviy-innovatsion yondashuvlar ahamiyati. Центр научных публикаций. БухДУ, 2021. №7.
2. Бахриева Н. Социально-эмоциональное развитие детей дошкольного возраста. Центр научных публикаций. БухДУ, 2020. №1
3. “Til o'rganish uchun o'yinlar” (2-nashr) Endryu Rayt, Devid Bettedj va Maykl Bakbi. Kembrij universiteti nashriyoti, 1984- yil